

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри,
кандидат психологічних наук, доцент,
підполковник внутрішньої служби
Мірошніченко О.М.

« ____ » _____ 2019 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Патопсихологія»
спеціальність 053 «Психологія»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук
Щербата В.Г. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології
Протокол № 8 від 27__08__2019р.

Кредити та кількість
годин:

3 кредити ECTS, години: 20 лекційних, 24
семінарських та 46 самостійна робота.

Чернігів – 2019

Анотація до курсу

Людина в сучасному суспільстві піддається значному числу травмуючих її факторів: зростає напруженість життя, збільшується стан стресу і фрустрації. На тлі об'єктивних, суб'єктивних труднощів чи біологічних передумов виникають психічні, психосоматичні розлади та хвороби. Актуальність даного курсу визначається особливою значущістю своєчасного виявлення патологічних змін на основі порівняння з характером формування і перебігу психічних процесів, станів і властивостей особистості в нормі в корекції (лікуванні) розладів. Прикладне значення патопсихології проявляється в використанні одержаних даних для диференційної діагностики розладів психіки, встановленні ступеня прояву психічного дефекту в інтересах експертизи (судової, трудової, військової), оцінки ефективності лікування за об'єктивними характеристиками динаміки психічного стану пацієнтів, аналізу можливостей особистості з точки зору перспектив компенсації втрачених властивостей та з метою вибору оптимальних психотерапевтичних методів корекції.

Патопсихологія характеризується тісними міждисциплінарними зв'язками із загальною психологією, психодіагностикою, віковою психологією, соціальною психологією, медичною психологією, психіатрією та багатьма іншими галузями психологічних і медичних знань.

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Патопсихологія" є закономірності розпаду психічної діяльності та властивості особистості при хворобі

Мета курсу

Метою вивчення навчальної дисципліни «Патопсихологія» є засвоєння курсантами психологічних особливостей порушень та трансформацій індивідуально-психологічних та особистісних властивостей людини при різноманітних формах психічних розладів та захворювань.

Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Розділ 1. Методологічні основи патопсихології					
1.	Патопсихологія як галузь психологічної науки	6	2	2	2
2.	Методологія патопсихологічного дослідження	7	-	2	5
3.	Проблема психічної норми й патології психічного розвитку	5	1	1	3
4.	Патопсихологічна семіотика	4	1	1	2
Розділ 2. Розлади психічних процесів					
5.	Порушення відчуття, сприймання	8	2	2	4
6.	Патопсихологія уваги	4	-	1	3
7.	Патопсихологія пам'яті	5	2	1	2
8.	Патопсихологія мислення	8	2	2	4
9.	Патопсихологія мовлення	8	2	2	4
10.	Розлади емоційної сфери	7	2	1	4

11.	Розлади вольової регуляції діяльності та рухового акту	7	2	1	4
Розділ 3. Патопсихологія свідомості й особистості					
12.	Розлади свідомості та самосвідомості особистості	8	2	2	4
13.	Порушення особистості	13	2	6	5
	Усього годин	90	20	24	46

Завдання до семінарських занять

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Семінарське заняття №1

Тема 1 «Патопсихологія як галузь психологічної науки»

1. Поняття про патопсихологію. Структура патопсихології, її основні розділи.
2. Об'єкт, предмет та завдання патопсихології як науки.
3. Завдання і зміст роботи патопсихолога.
4. Принципи патопсихології.
5. Місце патопсихології в системі наук про людину.
6. Співвідношення предметів дослідження у патопсихології, психопатології, медичній психології, психіатрії.
7. Історія розвитку патопсихології.
8. Основні напрями розвитку патопсихології у працях провідних дослідників. Основні проблеми сучасної патопсихології.

Теми для реферативних доповідей:

- Патопсихологічна школа в Україні.

Література: основна № 1-6; допоміжна № 2, 4, 5, 10, 22, 25, 36, 38, 40.

Семінарське заняття №2

Тема 2 «Методологія патопсихологічного дослідження»

1. Побудова й порядок проведення експериментально-психологічного дослідження.
2. Принципи побудови патопсихологічного дослідження.
3. Різновиди патопсихологічних досліджень.
4. Основні вимоги до змісту та проведення патопсихологічного дослідження. Етапи патопсихологічного дослідження.
5. Методи патопсихологічного дослідження:
 - експеримент. Специфіка патопсихологічного експерименту. Принципи побудови патопсихологічного експерименту.
 - Навчальний експеримент. Технологія проведення, цілі і задачі, організація та етапи проведення. Виявлення ефективності навчального експерименту, психокорекційної, психотерапевтичної роботи;
 - клінічна бесіда
 - спостереження за поведінкою клієнта під час дослідження;
 - психодіагностичні методики. Поняття функціональної проби.
6. Деонтологічний аспект діяльності патопсихолога.
7. Значення патопсихологічних досліджень для теоретичних питань психіатрії, методологічних питань психології і психологічної практики.
8. Принципи діагностики аномальних осіб (Л. Пожар).

9. Особливості патопсихологічного обстеження дітей і підлітків
Література: основна № 1-4,6; допоміжна № 4-6, 10, 25, 32, 37, 40, 42, 43, 46-50.

Семінарське заняття №3

Тема 3-4 «Проблема психічної норми й патології психічного розвитку. Патопсихологічна семіотика»

1. Поняття про психічну норму і патологію, про психічне і психологічне здоров'я.
2. Методологічні підходи у визначенні психічної норми і патології.
3. Критерії психічної норми і патології.
4. Ненормативний розвиток. Психічний дизонтогенез та його критерії.
5. Різновиди дизонтогенезу (за Лебединським) та їх характеристика.
6. Рівні функціонування ЦНС: патобіологічний, фізіологічний, пато- і нейропсихологічний, психопатологічний.
7. Визначення патопсихологічного симптомокомплексу. Поняття фактора та його значення у структурі симптомокомплексу.
8. Структура дефекту. Первинні й вторинні дефекти.
9. Патопсихологічні симптоми та синдроми. Класифікація патопсихологічних синдромів (регістр-синдромів), за В. Блейхером.

Література: основна № 1-6; допоміжна № 2, 3, 5, 6, 9, 11, 25, 26, 29, 32, 36, 38, 43, 47.

Семінарське заняття №4

Тема 5 «Порушення відчуття, сприймання»

1. Вплив відчуттів на психічний тонус: астеничний синдром та його витоки; сенсорна депривація.
2. Класифікація порушення відчуттів (анестезія, гіпостезія, гіперестезія, парестезія, сенестопатія). Основні критерії їх диференціації. Чинники, що впливають на виникнення цих порушень.
3. Види патопсихологічних розладів при порушеннях сприйняття і їхнє патопсихологічне обґрунтування:
 - агнозії. Мозкова локалізація агнозій.
 - Ілюзії, їх різновиди.
 - галюцинації, їх різновиди. Диференціально-діагностичні критерії відмежування істинних галюцинацій від хибних. Галюциноз. Галюцинування.
 - механізми утворення галюцинаторних феноменів.
4. Психосенсорні розлади: макропсія, мікропсія, метаморфопсія, аутометаморфопсія.
5. Дерееалізація та деперсоналізація. Положення І.М. Сеченова про «темні відчуття», їх роль у виникненні порушень самосприймання.

Теми для реферативних доповідей :

- Психічні розлади на тлі інтоксикацій

Література: основна № 1-6; допоміжна № 5, 12, 20, 22, 25, 32, 36, 38, 43.

Семінарське заняття №5

Тема 6-7 «Патопсихологія уваги та пам'яті»

1. Основні порушення уваги.
2. Основні методи дослідження порушень уваги.
3. Основні напрями досліджень патології пам'яті: клінічний, психофізіологічний та нейропсихологічний, психологічний.
4. Розлади пам'яті: безпосередньої, опосередкованої. Корсаковський синдром. Порушення модально-специфічних та модально-неспецифічних видів пам'яті.
5. Амнезія та її форми.
6. Парамнезія та її види.
7. Особливості порушення пам'яті при психічних захворюваннях органічного генезу.
8. Порушення мотиваційного компоненту пам'яті. Ефект Зейгарнік.
9. Порушення динамічного компоненту мнестичної діяльності.

10. Зв'язок порушень пам'яті з порушенням уваги і розумової працездатності.
11. Основні методи дослідження порушень пам'яті.

Теми для реферативних доповідей :

- Синдром порушення уваги з гіперактивністю.

Література: основна № 1-6; допоміжна № 12, 15, 22, 25, 36, 38, 42.

Семінарське заняття №6

Тема 8 «Патопсихологія мислення»

1. Клінічна і психологічна феноменологія порушень мислення, основні критерії їх диференціації.
2. Клінічні й психологічні підходи до порушень мислення.
3. Основні методи дослідження порушень мислення.
4. Розлади динаміки мислення та їх характеристика.
5. Розлади форми мислення та їх характеристика.
6. Розлади змісту мислення та їх характеристика:
 - патологія суджень: нав'язливі (обсесії), надцінні та маячні ідеї;
 - види маячні. Динаміка маячні (за В. Маньян).
 - синдроми маячні.
7. Форми розумової недорозвиненості та їх аудіовізуальні маркери.
8. Види патології мислення, за Зейгарнік Б.В.

Теми для реферативних доповідей :

- Патопсихологічні зміни при атрофічних процесах у головному мозку: хвороба Альцгеймера/ хвороба Піка/ Хорея Гентінгтона, сенільна деменція (за вибором)

Література: основна № 1-6; допоміжна №14, 20, 22, 25, 27, 28, 36, 38, 42, 43.

Семінарське заняття №7

Тема 9 «Патопсихологія мовлення»

1. Поняття про мовлення. Види мовлення.
2. Розлади мовлення:
 - види афазій, їх мозкова локалізація
 - структура дефекту при афазіях.
 - порушення фонаційного (голосотворюючого) оформлення вимовної сторони мовлення
 - структурно-семантичне системне порушення мовлення.
 - РАС - порушення мовленнєвої діяльності як засобу спілкування. Його види та ознаки
3. Основні методи дослідження порушень мовлення

Література: основна № 1-6; допоміжна № 18, 20, 21, 22, 32, 36, 38, 43.

Семінарське заняття №8

Тема 10-11«Розлади емоційної сфери. Розлади вольової регуляції діяльності та рухового акту»

1. Різновиди емоційних порушень.
2. Типові форми емоційних розладів:
 - Афект та його різновиди.
 - Розлади настрою.
 - Апатія.
 - Емоційні синдроми.
3. Патологічні зміни вольової сфери:
 - Парабулія та її прояви.
 - Розлади потягів та перверзії: загальна характеристика.
 - Розлади харчового потягу: причини та прояви.
 - Розлади статевого потягу. Перекручення потягів: розлад інстинкту самозбереження, сексуальні перверзії. Інцест.
4. Розлади психомоторики: апраксія, диспраксія. Їх мозкова локалізація.

5. Методи дослідження порушення довільних рухів.

Теми для реферативних доповідей:

- Психопатологічні варіанти страхів у дітей
- Особливості депресій у дітей раннього віку
- Специфічні неврози у підлітків
- Патопсихологічні порушення при афективних розладах
- Патопсихологічні порушення при невротичних станах
- Вегетативні та психологічні зміни при різних видах депресії

Література: основна № 1-6; допоміжна №7, 16, 20, 22, 25, 36, 38, 42, 43, 54.

Семінарське заняття №9

Тема 12 «Розлади свідомості та самосвідомості особистості»

1. Поняття «ясної» та «затмареної» свідомості. Критерії затмареної свідомості.
2. Психологічна характеристика окремих видів порушень свідомості.
3. Порушення самосвідомості:
 - уявлення про структуру цих порушень, їхнє місце в загальній картині порушень психічної діяльності.
 - розлади самосвідомості: псевдодеменція, деперсоналізація.
4. Проблема несвідомого в патопсихології. Роль свідомості і несвідомого в симптомогенезі.
5. Прояви несвідомих форм мотиваційної та емоційної сфери психічного життя людини
 - неврози: види, симптомокомплекс
 - реактивні стани
 - психосоматози та їх характеристика
6. Методичні можливості вивчення порушень свідомості і самосвідомості.

Теми для реферативних доповідей:

- Патопсихологічні порушення при наркоманіях.
- Патопсихологічні порушення при ВІЛ (СНІДі).
- Патопсихологічні порушення у жертв насилля

Література: основна № 1-6; допоміжна №20, 22, 25, 36, 38, 42, 43.

Семінарське заняття №10-12

Тема № 13. «Порушення особистості»

1. Шизоїдний особистісний розлад: клінічні ознаки шизоїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення шизоїдного розладу особистості.
2. Шизотиповий особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення шизотипового розладу особистості.
3. Параноїдний особистісний розлад: клінічні ознаки параноїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при параноїдному розладі. Причини та умови виникнення параноїдного розладу особистості.
4. Антисоціальний особистісний розлад: клінічні ознаки антисоціального розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при антисоціальному розладі. Причини та умови виникнення антисоціального розладу особистості.
5. Межовий особистісний розлад: клінічні ознаки межового розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при межовому розладі. Причини та умови виникнення межового розладу особистості.

6. Істероїдний особистісний розлад: клінічні ознаки істероїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при істероїдному розладі. Причини та умови виникнення істероїдного розладу особистості.
7. Нарцисичний особистісний розлад: клінічні ознаки нарцисичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при нарцисичному розладі. Причини та умови виникнення нарцисичного розладу особистості.
8. Обсесивно-компульсивний особистісний розлад: клінічні ознаки ананкастичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при обсесивно-компульсивному розладі. Причини та умови виникнення обсесивно-компульсивного розладу особистості.
9. Тривожний (уникаючий) особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення тривожного розладу.
10. Залежний особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення залежного розладу.

Теми для реферативних доповідей:

- Клінічна картина дитячих форм шизофренії
- Патопсихологічні порушення при нехімічних видах залежностей
- Психічні розлади на тлі інфекційних захворювань

Література: основна № 1-4, 6; допоміжна №1, 8, 11, 16, 17, 19, 20, 22, 30, 31, 33, 36, 38, 42, 43.

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота курсантів ділиться на базову і додаткову. Базова самостійна робота забезпечує підготовку студента до аудиторних занять. Результати цієї підготовки виявляються в активності курсанта на заняттях, при виконанні ним контрольних робіт (тестових завдань) й інших видів робіт. Базова самостійна робота студентів включає: опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури; пошук (підбір), огляд літератури і електронних джерел інформації; вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання; підготовка семінарських занять, систематизація вивченого матеріалу перед заліком.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань студента, розвиток аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни. Вона включає такі види робіт: аналіз наукових публікацій з визначеної викладачем теми; оформлення малюнку-схеми до кожної теми; проведення клініко-психологічного дослідження у позааудиторний час; бібліографічний огляд літератури за заданою проблематикою при підготовці індивідуального навчально-дослідного завдання; опрацювання художніх фільмів; підготовка термінологічного словника та ін. Нижче подано перелік питань, винесених на самостійне опрацювання. Вам необхідно підготувати конспект. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлено.

Тема № 1. «Патопсихологія як галузь психологічної науки»

Питання:

1. Історія розвитку патопсихології.
2. Основні напрями розвитку патопсихології у працях провідних дослідників.
3. Місце патопсихології в системі наук про людину.

Тема № 2. «Методологія патопсихологічного дослідження»

Питання:

1. Побудова й порядок проведення експериментально-психологічного дослідження.
2. Принципи побудови патопсихологічного дослідження.
3. Різновиди патопсихологічних досліджень.

4. Основні вимоги до змісту та проведення патопсихологічного дослідження.
5. Етапи патопсихологічного дослідження.
6. Підготовка і складання патопсихологічного заключення.
7. Методи патопсихологічного дослідження:
 - експеримент. Специфіка патопсихологічного експерименту. Принципи побудови. Навчальний експеримент. Технологія проведення, цілі і задачі, організація та етапи проведення. Виявлення ефективності навчального експерименту, психокорекційної, психотерапевтичної роботи);
 - клінічна бесіда. Особливості проведення
 - спостереження за поведінкою клієнта під час дослідження;
 - психодіагностичні методики. Поняття функціональної проби.
8. Основні принципи аналізу і інтерпретації даних.
9. Деонтологічний аспект діяльності патопсихолога.
10. Значення патопсихологічних досліджень для теоретичних питань психіатрії, методологічних питань психології і психологічної практики.
11. Принципи діагностики аномальних осіб (Л. Пожар).
12. Особливості патопсихологічного обстеження дітей і підлітків

Тема № 3. «Проблема психічної норми й патології психічного розвитку»

Питання:

1. Розвиток уявлень про норму в історичному аспекті.
2. Сучасні критерії загального і психічного здоров'я.
3. Девіантна та делінквентна поведінка особистості.
4. Ненормативний розвиток. Психічний дизонтогенез та його критерії.

Тема № 4. «Патопсихологічна семіотика»

Питання:

1. Поняття розладу та хвороби.
2. Часткові й загальні порушення розвитку. Порушення міжфункціональної взаємодії.
3. Психотичний і непсихотичний рівень психічних розладів.
4. Класифікатори розладів DSM-IV-R та МКБ-10, МКБ-11. Їх характеристика.

Тема № 5. «Порушення відчуття, сприймання»

Питання:

1. Аналізатор та його будова.
2. Функції відчуттів. Види відчуттів.
3. Властивості відчуттів.
4. Закономірності відчуттів.
5. Властивості і фази сприйняття. Необхідні умови розвитку сприйняття.
6. Положення І.М. Сеченова про «темні відчуття», їх роль у виникненні порушень самосприймання.
7. Основні методи дослідження порушень відчуттів, сприйняття

Тема № 6. «Патопсихологія уваги»

Питання:

1. Основні властивості уваги.
2. види уваги.
3. Порушення уваги.
4. Основні методи дослідження порушень уваги

Тема № 7. «Патопсихологія пам'яті»

Питання:

1. Процеси пам'яті.

2. Види пам'яті, їхня класифікація.
3. Порушення мотиваційного компоненту пам'яті. Ефект Зейгарнік.
4. Порушення динамічного компоненту мнестичної діяльності.
5. Забування при виснажливості.
6. Зв'язок порушень пам'яті з порушенням уваги і розумової працездатності.
7. Основні методи дослідження порушень пам'яті.

Тема № 8. «Патопсихологія мислення»

Питання:

1. Основні операції мислення.
2. Види мислення.
3. Форми мислення.
4. Клінічні й психологічні підходи до порушень мислення.
5. Основні методи дослідження порушень мислення.
6. Форми розумової недорозвиненості та їх аудіовізуальні маркери.
7. Шпиталізм.
8. Розумове недорозвинення при хронічній психічній травмі.

Тема № 9. «Патопсихологія мовлення»

Питання:

1. Поняття про мовлення. Функції мовлення.
2. Види мовлення.
3. Основні методи дослідження порушень мовлення

Тема № 10. «Розлади емоційної сфери»

Питання:

1. Поняття про емоції та їх характеристики.
2. Різновиди емоцій.
3. Властивості емоцій.
4. Основні теорії емоцій
5. Вегето-судинні та вегето-вісцеральні прояви, супутні емоційним порушенням.

Тема № 11. «Розлади вольової регуляції діяльності та рухового акту»

Питання:

1. Поняття волі. Види вольових якостей.
2. Етапи складної вольової дії.
3. Зовнішні та внутрішні перешкоди волі.
4. Методи дослідження порушення довільних рухів

Тема № 12. «Розлади свідомості та самосвідомості особистості»

Питання:

1. Поняття про свідомість у філософії, психології та медицині. Її структура.
2. Проблема несвідомого в патопсихології.
3. Методичні можливості вивчення порушень свідомості і самосвідомості

Тема № 13. «Порушення особистості»

Питання:

1. Шизоїдний особистісний розлад: клінічні ознаки шизоїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при даному розладі. Причини та умови виникнення шизоїдного розладу особистості.
2. Шизотиповий особистісний розлад: клінічні ознаки, причини та умови виникнення шизотипового розладу особистості.

3. Параноїдний особистісний розлад: клінічні ознаки параноїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при параноїдному розладі. Причини та умови виникнення параноїдного розладу особистості.
4. Антисоціальний особистісний розлад: клінічні ознаки антисоціального розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при антисоціальному розладі. Причини та умови виникнення антисоціального розладу особистості.
5. Межовий особистісний розлад: клінічні ознаки межового розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при межовому розладі. Причини та умови виникнення межового розладу особистості.
6. Істероїдний особистісний розлад: клінічні ознаки істероїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при істероїдному розладі. Причини та умови виникнення істероїдного розладу особистості.
7. Нарцисичний особистісний розлад: клінічні ознаки нарцисичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при нарцисичному розладі. Причини та умови виникнення нарцисичного розладу особистості.
8. Обсесивно-компульсивний особистісний розлад: клінічні ознаки ананкастичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при обсесивно-компульсивному розладі. Причини та умови виникнення обсесивно-компульсивного розладу особистості.
9. Тривожний (унікаючий) особистісний розлад: клінічні ознаки, причини та умови виникнення тривожного розладу.
10. Залежний особистісний розлад: клінічні ознаки, причини та умови виникнення залежного розладу

Теми рефератів

1. Патопсихологічна школа в Україні.
2. Патопсихологічні порушення при наркоманіях.
3. Патопсихологічні порушення при ВІЛ (СНІДі).
4. Патопсихологічні порушення у жертв насилля.
5. Патопсихологічні порушення при нехімічних видах залежностей.
6. Психопатологічні варіанти страхів у дітей.
7. Особливості депресій у дітей раннього віку.
8. Види порушення поведінки у дітей.
9. Клінічна картина дитячих форм шизофренії.
10. Особливості перебігу епілепсії в дитячому віці.
11. Специфічні неврози у підлітків.
12. Синдром порушення уваги з гіперактивністю.
13. Психічні розлади на тлі інфекційних захворювань.
14. Психічні розлади на тлі інтоксикацій.
15. Зміни психічної діяльності при маніакально-депресивному психозі:
16. Патопсихологічні зміни при атрофічних процесах у головному мозку: хвороба Альцгеймера/ хвороба Піка/ Хорея Гентінгтона, сенільна деменція (за вибором).
17. Патопсихологічні порушення при наркоманіях.
18. Патопсихологічні порушення при невротичних станах.
19. Патопсихологічні порушення при афективних розладах.
20. Вегетативні та психологічні зміни при різних видах депресії.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

- 1) *підготувати презентацію за однією з тем (на вибір).* Незалежно від теми, приблизна структура будь-якої презентації є такою: причини порушення, види (форми), патопсихологічні зміни, особливості перебігу, фази, особливості психотерапії тощо.
- Психопатологія шизофренії.

- Патопсихологічні порушення при черепно-мозковій травмі.
- Патопсихологія посттравматичного стресового розладу.
- Психопатологія істеричного неврозу.
- Психопатологія неврозу нав'язливих станів
- Психопатологія реактивного психозу
- Психопатологія маніакально-депресивного психозу
- Психопатологія епілепсії
- Психопатологія реактивних психозів
- Патопсихологія розладів аутистичного спектру
- Психопатологія олігофренії
- Психопатологія алкоголізму
- Психопатологія деменції
- Психопатологія олігофренії
- Психопатологія депресії
- Психопатологія неврастенії.
- Психопатологія РДУГ (розладу дефіциту уваги/гіперактивності).

2) розробити та реалізувати програму патопсихологічного дослідження психічного розладу або ж проведення просвітницького заходу для пацієнтів (їх родичів, медперсоналу) (за вибором курсанта).

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Розділ 1. Методологічні основи патопсихології					
1.	Патопсихологія як галузь психологічної науки	5	1	3	1
2.	Методологія патопсихологічного дослідження	4	-	3	1
3.	Проблема психічної норми й патології психічного розвитку	3	0,5	1,5	1
4.	Патопсихологічна семіотика	3	0,5	1,5	1
Розділ 2. Розлади психічних процесів					
5.	Порушення відчуття, сприймання	5	1	3	1
6.	Патопсихологія уваги	2,5	-	1,5	1
7.	Патопсихологія пам'яті	3,5	1	1,5	1
8.	Патопсихологія мислення	5	1	3	1
9.	Патопсихологія мовлення	5	1	3	1
10.	Розлади емоційної сфери	3,5	1	1,5	1
11.	Розлади вольової регуляції діяльності та рухового акту	3,5	1	1,5	1

Розділ 3. Патопсихологія свідомості й особистості					
12.	Розлади свідомості та самосвідомості особистості	5	1	3	1
13.	Порушення особистості	11	1	9	1
	всього балів	59	10	36	13
	реферат	5			
	індивідуальні навчально-дослідні завдання (2)	16			
	залік	20			
	Усього	100			

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій; відтворення лекційних матеріалів під час виконання модульного контролю (тесту). За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожну тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях можна отримати **до 10 балів**. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять, курсанту за даний вид навчальної роботи, бали нараховуються лише в частині законспектованих лекцій.

Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття курсанта (студента), що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції

Відповідь на семінарському занятті (включаючи доповнення) оцінюється за наступними критеріями:

- **3 бали** – курсант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.
- **2 бали** – курсант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.
- **1,5 бали** – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання.
- **1 бал** у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.
- **0,5 бали** – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених основним доповідачем. Доповнення не повинно

повторювати аргументацію та фактичний матеріал основного доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі основного доповідача.

Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до семінарського заняття.

Виконання завдань самостійної роботи оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Наявність всіх компонентів конспекту може бути оцінено до 1 балу. Сумарно можна отримати **13 балів**.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує **5 балів**; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) і бідність змісту – 3 бали; за неохайне оформлення, поверхове відображення обраної теми, суттєві помилки – 2 бали.

Кожен курсант (студент, слухач) має підготувати **2 індивідуальні навчально-дослідні завдання**, одне з яких - презентація (тема за вибором курсанта із запропонованих викладачем тем або самостійно підібрана, однак узгоджена з викладачем. В презентації має бути повністю розкрита відповідна проблематика. Враховується оригінальність подачі й наявність схем), інше - підготовлене й проведене психологічне дослідження (заздалегідь готується програма психологічного дослідження, по завершенню реалізації якої курсант здає відповідну документацію, яка містить протоколи проведеного дослідження, використаний стимульний матеріал, оформлені висновки). Успішне виконання кожного з цих завдань оцінюється по 8 балів. Цей вид роботи є обов'язковим для всіх курсантів. Сумарно за виконання ІНДЗ можна отримати **16 балів**.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку, на якому курсант може отримати до 20 балів залежно від повноти та обґрунтованості відповідей. На заліку викладач задає питання з переліку, наведеного вище. Якщо під час проходження курсу курсант набрав хоча б 60 балів, то має право не здавати залік, вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Залікові питання складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу курсу «Психологія». Результати складання семестрових заліків оцінюються за шкалою «зараховано», «не зараховано» в національній шкалі оцінювання та за шкалою ECTS відповідно до загальної кількості набраних балів.

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Патопсихологія та її зв'язок з іншими науками.
2. Значення патопсихологічних досліджень для розвитку психологічної теорії та практики.
3. Завдання і зміст роботи патопсихолога.
4. Предмет та об'єкт патопсихології. Завдання патопсихології.
5. Деонтологічний аспект діяльності патопсихолога.
6. Основні напрями розвитку патопсихології у працях провідних дослідників.
7. Проблема норми та патології в патопсихології. Чинники, що обумовлюють наявність патології.
8. Види норми. Критерії норми.
9. Психічний дизонтогенез та його критерії.
10. Різновиди дизонтогенезу та їх характеристика.
11. Принципи патопсихології. Принципи діагностики аномальних осіб.
12. Порядок проведення експериментально-психологічного дослідження.
13. Методи патопсихологічного дослідження. Формування основних вимог до патопсихологічних методик.
14. Рівні функціонування ЦНС: патобіологічний, фізіологічний, пато- і нейропсихологічний, психопатологічний.
15. Визначення патопсихологічного симптомокомплексу. Структура дефекту. Первинний та вторинний дефект.
16. Класифікація патопсихологічних синдромів (регістр-синдромів), за В.Блейхером.
17. Розлади сприймання та уявлень.
18. Агнозії при органічних ураженнях мозку. Мозкова локалізація агнозій.
19. Ілюзії, її різновиди.
20. Галюцинації, їх різновиди. Галюциноз. Галюцинування.
21. Психосенсорні розлади.
22. Основні методи дослідження порушень відчуттів, сприйняття.
23. Розлади самосвідомості та їх характеристика.
24. Характеристика порушень уваги.
25. Основні методи дослідження порушень уваги.
26. Основні методи дослідження порушень пам'яті
27. Поняття пам'яті та її розлади.
28. Основні напрями досліджень патології пам'яті.
29. Амнезія та її форми.
30. Парамнезія та її види. Корсаковський синдром.
31. Розлади динаміки мислення та їх характеристика.
32. Розлади форми мислення та їх характеристика.
33. Розлади змісту мислення та їх характеристика.
34. Основні маячні синдроми та їх характеристика.
35. Основні методи дослідження порушень мислення
36. Види афазій, їх мозкова локалізація та структура дефекту.
37. Розлади мовлення.
38. Основні методи дослідження порушень мовлення
39. Розлади емоційної сфери: загальна характеристика.
40. Основні параметри порушення емоцій.
41. Розлади настрою та їх характеристика.
42. Емоційне реагування у осіб із межовими індивідуально-психологічними особливостями.
43. Афект та його різновиди.
44. Емоційні синдроми.
45. Воля та її розлади: загальна характеристика.
46. Розлади потягів та перверзії: загальна характеристика.
47. Розлади харчового потягу: причини та прояви.
48. Розлади статевих потягів та їх характеристика.
49. Порушення цілеспрямованості діяльності та рухового акту та їх характеристика.

50. Імпульсивні потяги і дії: загальна характеристика.
51. Розлади психомоторики та їх характеристика. Їх мозкова локалізація.
52. Методи дослідження порушення довільних рухів
53. Патологічні зміни вольової сфери та їх характеристика.
54. Порушення свідомості. Критерії затьмареної свідомості.
55. Форми розумової недорозвиненості та їх аудіовізуальні маркери.
56. Шизоїдний особистісний розлад та його характеристика. Причини та умови виникнення шизоїдного розладу особистості.
57. Шизотиповий особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
58. Параноїдний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
59. Антисоціальний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
60. Межовий особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
61. Істероїдний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
62. Нарцисичний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
63. Обсесивно-компульсивний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
64. Тривожний (унікаючий) особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
65. Залежний особистісний розлад: ознаки, причини та умови виникнення.
66. Основні методи дослідження особистості в патопсихології.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Зейгарник Б. В. Патопсихология: учеб. пособие для студентов вузов -3-е изд. - Москва: Академия, 2005. - 208 с
2. Зейгарник, Б. В. Патопсихология: учебник для академического бакалавриата—3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 367 с.
3. Клінічна психологія: словник-довідник / Авт.- уклад. С. В. Діденко К.: Академвидав, 2012. – 320 с.
4. Клиническая психология: учебник / под. ред. Карвасарского Б. Д. – СПб.: Питер, 2007. – 553 с.
5. Максимова Н. Ю., Милютин Е. Л. Курс лекций по детской патопсихологии: учеб. пособие. – Ростов-н/Д.: Феникс, 2000. – 576 с.
6. Орлова, Е. А. Патопсихология: учеб. для бакалавров: - М. : Юрайт, 2012. -235 с.

Додаткова

7. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства – М: Медицина, 2000.
8. Балабанова Л.М. Судебная патопсихология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432 с.
9. Белопольская Н.Л. Задачи патопсихологии и понятие психологической нормы //Патопсихология: Хрестоматия /Сост. Н.Л.Белопольская. - М, 2000.
10. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология: Руководство для врачей и клинических психологов. – М.: МПСИ, Воронеж: НЛО „Модек”, 2002.

11. Блейхер В.М. Практическая психопатология: Руководство для врачей и медицинских психологов / В.М. Блейхер, И.В. Крук, С.И. Боков. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
12. Блейхер В. М., Крук И. В. Патопсихологическая диагностика. – К.: Здоровье, 1997. – 280 с.
13. Борисов И.Ю. Два основных вида нервной анорексии как варианты аномального развития личности в рамках психической нормы // Мир психологии. - 2000. - №1.- С. 154-164.
14. Братусь Б.С. Аномалии личности. - М., 1988.
15. Братусь Б.С. Психологическое и нравственное пространство нормы // Практична психологія та соціальна робота. - 2003. - №7. - С. 1-4.
16. Вольф М. Патопсихология и ее методы / М.Вольф. – СПб.: Питер, 2004.
17. Ганнушкин П.Б. Клиника психопатий. Их статика, динамика, систематика/ Избр. труды. – М.: Медицина, 1964. – С. 116-252.
18. Драчова З.Н., Блейхер В.М., Крук І.В. Нервові і психічні хвороби. - К.,1993.
19. Жмуров В.А. Психопатология. – М.: Медицинская книга, 2002. – 668 с.
20. Забрамная С.Д. Умственная отсталость и отграничение ее от сходных состояний // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.19-32.
21. Заваденко Н.Н. Факторы риска для формирования дефицита внимания и гиперактивности у детей // Мир психологии. -2000. - №1. - С. 121-134.
22. Захаров А.И. Детские неврозы. - СПб., 1995.
12. Захаров А.И. Как предупредить отклонения в поведении ребенка. - М., 1986.
13. Захаров А.И. Как преодолеть страхи у детей. - М., 1986.
14. Зейгарник Б. В. Личность и патология деятельности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 99 с.
15. Зейгарник Б.В. Принципы построения патопсихологического исследования // Патопсихология: Хрестоматия / Сост. Н.Л.Белопольская. - М., 2000. -С.26-40.
16. Зейгарник Б.В., Братусь Б.С. Очерки по психологии аномального развития личности. – М.: Медицина, 1980. – 169 с.
17. Ильина С.В. Влияние пережитого в детстве насилия на возникновение личностных расстройств // Вопросы психологии. - 1998. - №6.
18. Каган В.Е. Аутизм // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.205-209
19. Кернберг О.Ф. Тяжелые личностные расстройства: Стратегии психотерапии. – М.: Класс, 2000. – 464 с
20. Клиническая психология. / Под ред. Перре М.; Пер. с нем. – СПб.: Питер, 2002, 2003. – 1312 с.
21. Ковалев В.В. Синдромы раннего детского аутизма [Текст] // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.195-205
22. Комер Р. Патология поведения. Нарушения и патологии психики. – 4-е изд. – СПб: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2005. – 640 с
23. Кононова, М.П. Эпилепсия // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С. 128-149.
24. Кононова М.П. Шизофрения // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.152-195.
25. Косырев В.Н. Клиническая психология. – Тамбов: Изд-во ТГУ, 2003. – 451 с.
26. Лашук В.Г. Психологія розвитку: конспект лекцій:– Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2012. – 124 с.
27. Лебединская К. С. Степени умственного недоразвития при олигофрении [Текст] // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С. 14-19.
28. Лебединская К.С. Задержка психического развития [Текст] // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С. 50-64
29. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей. - М., 1985.

30. Леонгард К. Акцентуированные личности. - М., 1994
31. Личко А.Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. - М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 1999. - 416 с..
32. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. - М.: Медицина, 1973. - 374 с.
33. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе. -М., 2001
34. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. - М.: Медпресс, 2002 - 592 с.
35. Мэш Э. Детская патопсихология: Нарушения психики ребенка / Э. Мэш, Д. Вольф. - СПб.: Прайм-Еврознак, 2003.
36. Мягков И.Ф., Боков С.Н. Медицинская психология. Основы патопсихологии и психопатологии. - М, 1999
37. Николаева В.В., Соколова Е.Т. Рекомендации по составлению психологических заключений // Патопсихология: Хрестоматия /Сост. Белопольская Н.Л. - М., 2000. - С.41 -5
38. Ньюкиптен Ч. Детская поведенческая неврология. В двух томах. под ред. Н.Н. Заваденко. -2-е изд. - М.: Тервинф, 2012. -288с.
39. Патопсихология: хрестоматия / Сост. Н. Л. Белопольская, 2-е изд., испр. и доп. - М.: Когито-Центр, 2000. - 289 с
40. Платонов К.К. О системе психологии. - М.: Мысль, 1972. - 216 с.
41. Поляков Ю.Ф., Алфимова М.В. Проблемы и перспективы участия психолога в прогнозировании заболевания шизофренией // Вестник Московского университета. - Сер. 14, Психология.- 1993. -№1.- С. 17-24
42. Практикум по патопсихологии/ Под ред. Б.В.Зейгарник, изд. МГУ, 1987г.
43. Практическая психодиагностика. Методики и тесты // под ред. Д. Райгородского. - Самара: Бахрах-М, 1998. - 672 с.
44. Психологический словарь / Под ред. В.П.Зинченко, Б.Г. Мещерякова. -М., 1998
45. Психология детей с нарушениями и отклонениями психического развития / Сост. В.М. Астапов, Ю.В. Микадзе. - СПб., 2001
46. Репина Н.В. Основы клинической психологии – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 480 с.
47. Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии. - М.: Медицина, 1998. - 215 с
48. Селецкий А.И. Психопатология детского возраста. - К., 1987
49. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. М.: АРКТИ, 2000. — 208 с.
50. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст.—СПб.: Речь, 2005.—384с ,
51. Соммерз-Фланаган Дж. и Р. Клиническое интервьюирование. - М., 2006. - 672 с.
52. Сорокіна О.А. Вплив епілепсії на життя хворого: дослідження за допомогою автобіографічного методу // Практична психологія та соціальна робота. - 2002.-№2.-С.50-52
53. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - СПб.: Питер, 2001. - 705 с.
54. Худик В. А. Детская патопсихология. - К., 1997

Інформаційні ресурси

1. Заикание [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.zaikanie.ru/>.
2. Зейгарник Б.В. Патопсихология // <http://www.studfiles.ru/preview/398828/>
3. Информационный портал "Медицинская психология" и Электронный научный журнал "Медицинская психология в России" <http://www.medpsy.ru/index>.
4. Книги по патопсихологии <http://www.mirknig.com/knigi/zdorovie/1181396609-prakticheskayaopatopsihologiya.html>
5. Мартинюк А.І. Патопсихологія: навчальний посібник // <http://pidruchniki.com/17810409/psihologiya/patopsihologiya>
6. Орлова Е.А. Патопсихологія // <http://stud.com.ua/4937/psihologiya/patopsihologiya>
7. Чагарна С. Патопсихологія. Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять // http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4380/3/Pathopsychology%20_metod.pdf
8. <http://psylab.info>

9. <https://studme.com.ua/136010164937/psihologiya/patopsihologiya.htm>
10. <https://stud.com.ua/4937/psihologiya/patopsihologiya>
11. <http://www.psychiatry.ua/books/criteria/paper07.htm>
12. http://kingmed.info/knigi/Psihologiya/book_192/Detskaya_patopsihologiya
13. Леонгард К. Акцентуированные личности[Электронный ресурс] / К. Леонгард. – К., 1981. – 389с. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/ll>.